

RAC

DE

NTEN

FORM

III

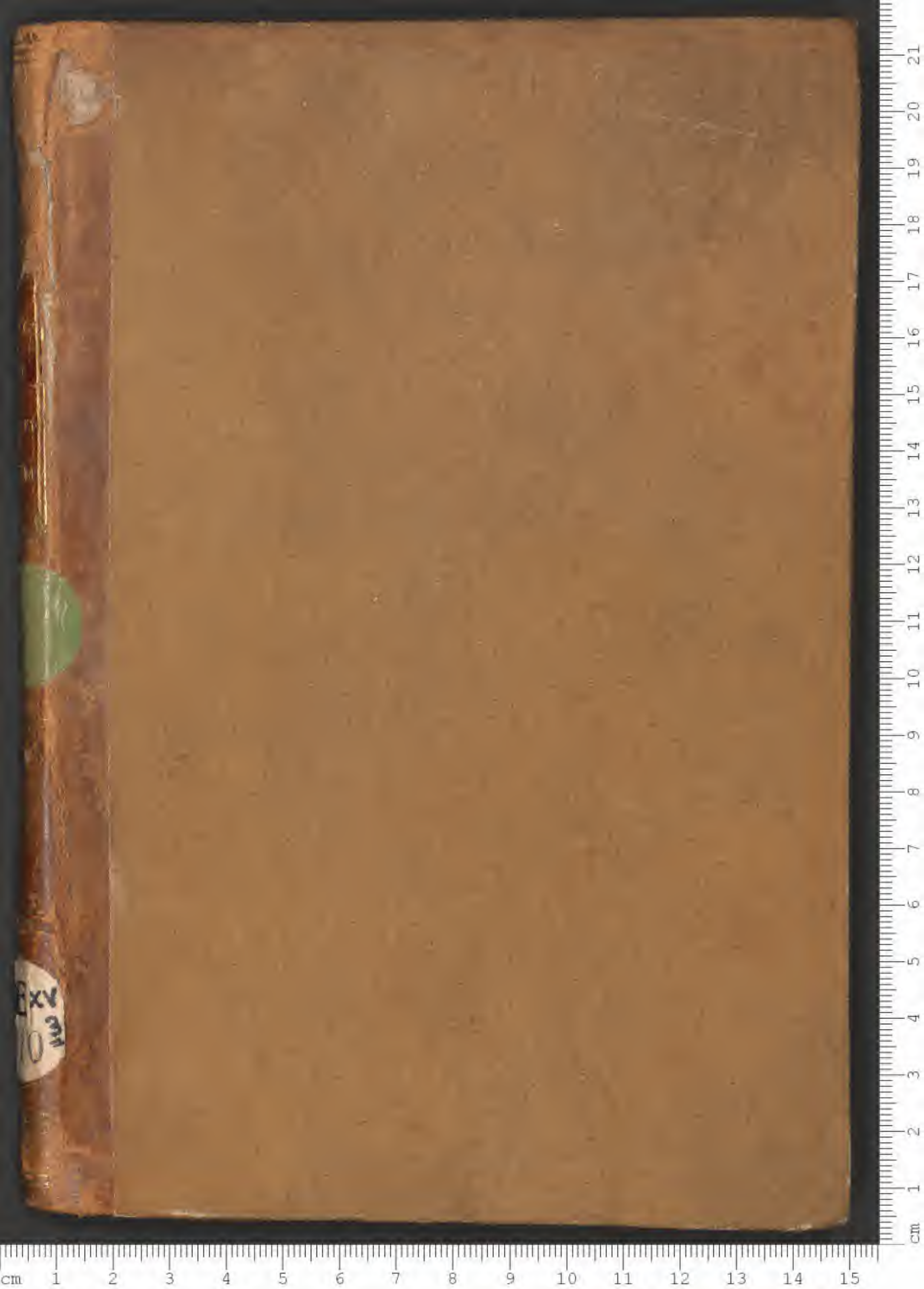
III

III

OE

810

Exv
10

¹⁵
³
E. 810.^{3.}

1. Copinger n° 5714

Tractatus perutilis

In arithmetica speculativa a magistro thoma Brauardini ex
libris euclidis boecij et aliorum quam optime excerptus.

Quantitatum alia continua que magnitudo dicitur
Alia discreta que multitudo siue numerus appel-
latur magnitudinum Alia immobilis de qua geo-
metra considerat: Alia mobilis de qua astrologus
tractat: Multitudinum etiam quedam per se considerat
de qua arithmetica loquitur, quedam ad aliud refert de qua per
tractat musica. ¶ Est autem numerus unitatum collectio vel aceru-
ex unitatibus profusus. ¶ Et dividitur in parum et imparum: cuius
utriusque partis diffinitio multiplex reperitur. Par numerus est qui
in duo equalia nullo medio intercedente dividitur. Impar qui sine
intercedente unitate in duo equalia nusquam dividi potest et hec est
diffinitio vulgaris. Et nota primo quod secundum pythagoram par nume-
rus est qui sub una et eadem divisione potest in maxima parvissima quod
dividitur maxima proportionem minimam quantitatem secundum duas istorum ge-
nerum ac contrarias passiones. ¶ Et sumitur in hac diffinitione propor-
tio pro magnitudine aliquota et quantitas pro numero ut sit sensus
par numerus unica divisione in duas medietates dividitur et quod-
tum ad numerum non in peuciora dividi poterit quam in duo. Quantum
vero ad partes aliquotas nulla maior quam medietas reperitur. Et quia
quanto numerus in plures partes equalis dividitur tanto quilibet
eius pars divisa erit minor: ideo precedit huiusmodi divisio secundum con-
trarias passiones unde sicut numerus in infinitum progreditur ita ma-
gnitudo suscipit decrementum sine fine. Numerus impar secundum
pythagoram est cui non potest competere diffinitio ante dicta. Sed secundum
antiquiorum modum. Numerus par est qui in duo equalia vel et in
qualia divisione sic recipit quod in neutra divisione imparitati co-
mixta sit paritas vel imparitas paritati. Et hoc secundum mentem diffi-
nitionis cuiusque numero pari preterquam isti numero duo preterit
qui in duo unequalia non poterit parti. 10. enim in duo equalia sic
in 5. et in 5. dividitur necnon in duo unequalia: ut in 7. et 3. et in 9.
et in 1. in quarum qualibet divisionum quilibet pars est impar divi-
ditur etiam in 8. et 2. et in 6. et 4. quarum divisionum quilibet pars
convenit paritati. Impar vero numerus est qui in duo unequalia

A.2.

seper diuiditur: ita quod in qualibet eius diuisione imparitati sit paritas a sociata sicut. 7. in. 6. et. 1. Quarta diffinitio diffiniendo utraque specie per relationem ad altera dici potest: quod par numerus est qui per unitatem crescendo vel decrecendo differt ab impari. Et impar numerus est qui per unitatem crescendo vel decrecendo differt a pari. Diuiso numero in par et impar atque utriusque diuisionis membro quadrupliciter diffinito propalanda est una proprietas que omni numero competit in communi que est hec. Omnis numerus circumscriptione positus est medietas numerorum siue mediate siue immediate secundum equalē distantiam sub et supra quousque ad indiuisibile ventum fuerit unitatem que quia circum se positos non habet terminos ipsamet ē medietas numeri proximi sequentis: unde ipsa omnium numerorum principium est et mater exemplum huius proprietatis per nona conjunctionis. 4. et. 6. qui sunt numeri immediati circa. 5. et. 3. et 7. aut duo et. 8. et. 9. et. 1. qui numero. 5. secundum eque distantiam circumstant ex qualibet hominum congregatione resultant, 10. quorum medietatem. 5. esse constat.

Artis numeri sunt. 3. species Quarum una est pariter par: alia pariter impar et tertia in pariter par proprie nominatur. Pariter par est qui potest in duo paria diuidi et eius pars in alia duo paria et iteque alia pars in alia duo paria ita ut non cesset diuisio donec ad imprimitibile venerit unitatem: ut. 8. 4. 2. 1. Numeros autem per se generare possumus per duplicationem continuam incipiendo ab unitate: ut. 1. 2. 4. 8. 16. singuli eorum preter unitatem preter pares erunt. Pariter paris numeri. 4. sunt proprietates prima omnes eius partes aliquotas necnon et denominationes earum pariter pares esse. Verbigratis. 32. qui est numerus pariter par non habet aliquas partes aliquotas preter. 16. 8. 4. 2. 1. quare quolibet esse pariter parē nullatenus dubitatur. Item. 16. qui est medietas. 32. denominatur ab binario eo quod bis in isto numero continetur: binarius autem numerus pariter par est. Similiter. 8. est quarta pars. 32. cuius. 8. denominatio est. 4. qui est numerus pariter par omnis cuiuscunque numeri pariter paris eius denominatione pariter parē esse. Secunda pariter paris numeri proprietas est quod procreatis numeris pariter paribus ut predictum est per duplicationem ab unitate continua tam numeri mediales quam alij numeri procreati se mutuo denominant utrobique. Verbigratis sint limites tales numerorum. 1. 2. 4. 8. 16. 32. non est unus numerus medialis inter istos qui. 5. distet equaliter ab extremis sed duo sunt hic mediales eque. 5. 4. 8. dico igitur quod utroque alterum

denominat respectu ultimi numeri: nam 3. 4. est octaua pars 32. quorum .8. est quarta pars similiter .2. est sextadecima pars 32. et .16. sunt dimidium eorum. Item unitas tricesima secunda pars est 32. et 32. ab eadem summa secundum unitatem denotari nullus penitus hesitabit si vero predicti limites sub impari numero disponantur ut hic. 1. 2. 4. 8. 16. solummodo erit ibi unus numerus medialis. scilicet 4. dico ergo quod quaternarius seipsum denotat. Sicut ergo 4. est quarta pars 16. sic 2. est octaua eorumdem: similiter accidit in alijs limitibus scriptis Tercia proprietas est quod dispositis numeris sicut prius pariter paribus seriatiim istorum maximus per unitatem solam excedit omnes residuos simul sumptos. Verbigra. 1. et 2. simul supra per solam unitatem a. 4. exceduntur et sic de ceteris. Quarta proprietas quod dispositis numeris ut prius seriatiim quocumque duplicibus si numeri mediales vel quicumque alij equaliter a medialibus utrimque distantes se se multiplicent: idem quod ex ductu unius extremitatis in alteram resultabit Verbigra si sit limites in numero pari. 1. 2. 4. 8. 16. 32. tunc duo numeri mediales sunt. 8. et 4. dico igitur quod multiplicatis .8. per .4. vel e conuerso resultabit ex qualibet huiusmodi multiplicatione. 32. qui etiam ex ductu unius in 32. resultabit. Cōsimiliter si disponantur limites sub numero impari ut. 1. 2. 4. 8. et 16. tunc ibi. 4. est numerus medialis multiplicatis igitur .4. per .4. vel .2. per .8. aut .1. per .16. aut e conuerso ex quolibet ductu unius et idem numerus resultabit.

Unus pariter impar est qui in duas medietates diuiditur sed utraq; eius medietas ulterius diuidi in duo equalia prohibetur. 2. 6. 10. 14. 18. et c. unde dispositis iuncti et seriatiim imparibus ex eorum duplicatione singuli numeri pariter impares generantur. Eius proprietates sunt. 4. prima quod cuiuslibet partis eius aliquote denotatio optime ad paritatem et imparitatem dissonat ipsi parti: si enim denotatio sit par impar erit eius quantitas et similiter etiam e conuerso. Verbigra in 18. est 9. qui est numerus impar et eius medietas. Item 6. qui est numerus par est eius tertia pars: et sic de omnibus partibus in numeris prius in quibus inuenitur. Secunda proprietas quod omnis numerus pariter impar distat tantummodo a proximo sibi pariter impari per .4. unitates cuius causa est quia per duplicationem singulorum imparium generatur quorum quilibet per duas unitates a proximo suo distat. Numeros pariter impares et pariter pares adinuscem comparantes inter eos binas definitiones intedimus ex quibus Alie sibi due proprietates possunt

A.3.

assignari. Prima est quod in numero pariter impari sola maior
extremitas id ē tot⁹ nūerus diuisionē recipit: in nūero vō paritē
pari soli minori terminō. s. unitati dīo denegatur et hec est tertia
proprietās. Secūda dīa est quod dispositis fm ordinē pariter
pib⁹ nūeris siue vnus sit medialis siue duo q̄tum ex vno mediali
in se ducto vel ex duob⁹ vno in alter⁹ ducto prouenit: tñ ex du
obus siue mediate siue immediate eque distanter circū se positis
resultabit prout in proprietate q̄ta patuit: sed in nūero pariter
impari positis limitibus seriatim si vnus sit solūmodo iste cir
cūse positō⁹ pariter īpariū erit medietas cōiunctō⁹ vt positis
.s. limitibus. s. 2. 6. 10. 14. 18. siue addant⁹. 6. ad. 14. siue. 2. ad. 18.
resultabūt. 20. quō⁹ medietas est. 10. numerus medialis sed po
sitis limitibus in numero pari vt sint. 2. mediales: tunc idem ex
adiunctis duabus medietatibus quod ex alijs circūse positis re
sultabit vt positis. 2. 6. 10. 14. 18. 22. si addatur. 10. ad. 14. vel. 6.
ad. 18. vel. 2. ad. 22. sēper resultabunt. 24. et hec pōt dīci quarta
eius proprietās.

Unus impariter par est qui in duas ptes equales diui
ditur et eius pars in alias duas equales sed huiusmodi di
uisionē vsq³ ad unitatē procedere nō pmittitur vt. 12. 20. 24. 28.
Iste autē numerus vtriq³ predictō⁹ numero⁹ ī aliquo cōuenit
et in aliquo discrepat ab vtroq³ ī hoc em̄ q³ diuiso toto ptes ei⁹
vltterius diuisionē recipiūt: assimilatur pariter pari et a pariter
impari separatur. In hoc etiā quod eius diuisio ad unitatē non
peruenit: a pariter pari disiungitur et pariter impari similatur
et hec est prima relacio inter istum numex et predictos. Scōa
est hec iste numerus h³ quod habent reliqui et habet etiā quod
non habent reliqui habet etiam aliquas ptes aliquotas que ad
instar pariter paris cū suis denominationibus. quantū ad pari
tatem et īparitatē conueniunt et habet aliquas ptes aliquotas
que ad instar pariter imparis a suis denoīationibus variantur.
Vtrig³ 24. habet. 2. 4. 6. 12. quō⁹ denominationes sicut et
ipsi sunt pares. Et habet. 1. 3. 8. 24. que denominationem a nu
mero impari fortuntur. Et generatur sic. si in omēs numeros
impares p̄ter unitatem singulos pariter pares p̄ter dualita
tē duxerimus: impariter pares singulos generabimus disposi
tis superius imparibus p̄ter unitatem et inferius om̄ibus pa
riter paribus p̄ter dualitatem: si ducamus. 3. in. 4. vel in. 8.
vel in. 16. et ita deinceps nūeros īpariter pares procreabimus

	Longitudo			
continue vt pz in figura.	3	5	7	9
Admiranda proprietas	4	8	16	32
numeri impariter paris	12	24	48	96
de generatiōe eius q̄ p	10	40	80	160
missimus p̄palat ducant	28	56	112	224
em singuli numeri inferio	36	72	144	288

ris ordinis prescripte formule in ternarium qui est primus nūe-
rus ordinis superioris et ponantur numeri sic producti in vna for-
mula seriatim deinde ducantur singuli numeri inferioris ordi-
nis in .5. qui est secundus imparium numerus ordinis superioris et isti
producti reliquis subscribantur: similiter ducantur oēs infērio-
res in .7. et deinde oēs in .9. et productis subscriptis fiat talis fi-
gura. Numeri ergo istius formule seriatim sūpte scdm longitu-
dinem a parte sinistra vers⁹ dexterā se se duplicando procedāt
Unde quarta proprietas pariter paris numeri eis nullatenus
competere dubitatur. Numeri etiam sumpti secundum latitue-
dinem descendendo secundum equalem excessum augentur cō-
tinue vnde et iste ordo quartam proprietatem pariter imparis
sibi vēdicat inherere. Rationabiliter igitur dicitur iste numer⁹
ex duobus aliis procreari.

Acto de numero parī de numero imparī iam dicendū est
dicitur numerus impar qui ne p equalia valeat diuidi vni-
tatis impedit interuentus. Imparis numeri .3. sunt species qua-
rum prima est numerus primus et incompōsitus qui nullam ali-
quotam partem preter solam vnitatem habet quāz denominat
numerus ille vt .3. .5. .11. .17. Et dicitur primus et incompōsitus qz
nullus numerus eum componit. seu metitur preter primum et
minorem omnium numeroz. Secunda spēs est numerus secū-
d⁹ et cōpōsitus et est qui preter vnitatē alias ptes aliquotas hz
vt .9. .15. .21. et vocatur secundus quia eum nō sola vnitās sed ali⁹
vel ali⁹ pponunt propter quod et ppositus nominatur. Tercia
spēs est numerus p se ex nō scōs et cōpōsitus sed cōparatus ad
alios est primus et incōpōsitus et est q̄ aliā vel alias ab vnitāte
hz ptes aliquotas: sed eo ad aliū eiusdē spēi vniūz cōparato
Null⁹ vn⁹ et idē numerus est pars aliquota vel mēsurā vtriusqz
vt .25. et .9. neqz aliqui tales numeri aliquotas partes habēt: vñ
cum .9. terciā ptem optineat. 25. terciā parte caret. Etiā .25. hñt
quintā ptem .9. aut quintā ptem habere non possūt. Pz autē
gnatio istoz trium numeroz p formā quam crastotenes cri-

bzum vocat: dispositis enī a ternario cunctis imparibus seriatim
 quilibet eorum tot omissis continet quod duplū sui ordinis continet
 unitates: eū sēp q̄ primo sequit̄ necessario mēsurabit: illūq̄ fm
 nūex illū metit̄: q̄ totus est in ordine impariū: quotus in ordine
 metiēdoz p̄ spm fuerit aliq̄s metiēdus. Verbigra dispositis im
 paribus isto modo. 3. 5. 7. 9. 11. 13. 15. 17. 19. 21. ternarius mēsurabit.
 9. inter quē et ternariū sūt. 2. nūeri scz. 5. et. 7. mediū p̄ dupla
 tionē unitatis q̄ ordinis terciū corespondet: et q̄a. 9. est primus quē
 mēsurat. 3. ideo mēsurabit scdm ternariū q̄ in ordine impariū est
 prim⁹ quia. 3. est terciā pars nouēnarij. Itē obmissis alijs duo
 bus scz. 11. et. 13. ternarius mēsurabit primū. s. 5. quia est secūd⁹
 quē mēsurat mēsurabit eū scdm quinariū q̄ est secūdus i ordine
 impariū et erit cōsimilis processus in infinitū. Itē qnarius q̄ est
 secūdus in ordine: cuius ordinis duplatio significat p. 4. omittē
 do. 4. nūeros scz. 7. 9. 11. 13. proximū sequētē scz. 15. metietur et
 hoc scdm ternariū qui est primus in ordine p̄pterea quod iste ē
 primus a. 5. mēsuratus. Cōsimiliter quoq̄ septimus q̄ est terci⁹
 in ordine impariū nūerabit eū q̄ proximus fuerit. 6. omissis atq̄ i
 infinitū poterit sic procedi. Unde ex hoc patet quod q̄libet im
 pariū illū mēsurabit qui proximo sequit̄ tot omissis quot vna
 minus continet unitates vt ternarius duobus omissis et qnarius
 .4. 22. Sunt ergo secundi et p̄positi qui per dictos impares mē
 suratur: residui vero oēs sunt incōpositi et primi. Pro genera
 tione tercię speciei est notādum quod q̄cunq̄ numeri primi et i
 cōpositi multiplicati fuerint p̄ se ipsos resultabunt numeri qui p̄
 se sub scda specie sunt: sed simul relati sub terciā specie cōtinēt.
 3 5 7 11 13 15 ¶ Propositis duobus numeris per
 9 25 49 121 169 249 scrutari poterim⁹: An illi tercię spe
 ciei numeri impares fuerint subiecti: subtracto enī minori nūero
 de maiori donec minus eo supersit si in hmoi subtractiōe con
 tinua nullus nūerus fuerit residuus qui ante derelictū mēsuret
 vsq̄ ad unitatē illi nūeri sunt incōpositi et primi sed si quis alius
 nūerus ante derelictū mēsuret: ille est maximus numerus qui
 numeros dictos comuniter mēsurabit. Verbigra pponant. 9.
 et. 29. subtractis igit. 9. quotiēs possūt de. 29. remanēt. 2. q̄bus
 quotiēs est possibile subtractis de. 9. remanet unitas sunt ergo
 illi numeri incōpositi et primi: proponantur igitur. 9. et. 21. sub
 tractis. 9. de. 21. quotiens possunt remanent. 3. quibus subtra
 ctis de. 9. quotiens possunt nichil remanet nūeri igitur p̄positi

sunt secundū et compōitū et terci⁹ est maximus istos comuniter
mensurans.

Orest etiā scōdo modo par numer⁹ diuidi nūeri partis ali⁹
est supflus: alius est diminutus: alius pfectus. Supflu⁹
est ille cuius sūmā excedunt omnes ptes aliquotes simul sumpte
vt. 1. 2. 3. 4. 6. qui. 16. cōstituūt et sunt omnes ptes aliquote. 12.
Sed diminutus est cuius oēs ptes aliquote simul sūpte minorē
sūmā cōstituunt suo toti vt. 1. 2. 4. que sunt ptes aliquote de. 8.
que simul. 7. cōstituūt. Nūerus pfectus est cuius oēs ptes simul
sumpte aliquote cōstituūt suū totū vt. 1. 2. 4. 7. 14. que sūt oēs
ptes aliqte de. 28. q̄ pstituūt. 28. et nō plura. De gēratōe aut pā
morū duorū nūerorū ppter eorū vilitatē et eorū iordinatā dispo
sitionē regula nulla datur. Numerorū aut pfectorū in limite pri
mo solū vnicū repimus vt infra. 10. 6. infra. 100. 28. infra. 1000.
496. et infra. 10000. 8128. vnde et hij sēp nūeri seriatim sumpti
alternatim senario cum octonario terminantur

1	2	4	16	32	64
6.	18.	496	8128		

¶ Erit autē generatio eius talis
cūctis pariter parib⁹ scōm ordinē
ab vnitāte dispositis adatur prim⁹ secūdo et si numerus prim⁹
et incōpositus ex tali additione resultat multiplicet p numerū
maiorē additorū et resultabit vnus primo pfectus. additis enim
duobus ad vnū resultabit. 3. qui est prim⁹ et incōpositus qui
multiplicet p. 2. et resultabit. 6. qui est primus nūerus pfectus.
Consimiliter additis. 4. ad dnos priores scilicet. 4. ad. 2. et. 1.
resultabūt. 7. qui multiplicetur per. 4. qui ipse est numerus pri
mus et incōpositus et puenit. 28. q̄ est secūdus nūerus pfectus
Et etiā addito quarto nūero i ordine. s. octonario ad pmissos
resultabūt. 15. qui cū non sit primus et incōpositus dimittat sine
multiplicatiōe et in additione pcedat vltterius quousq; nūerus
incōpositus ex additione hmoi producat quo multiplicato pyl
timum adiunctorum tercius numerus pfectus resultabit sic q̄
diu per hūc modum progressi fuerimus non cessabit generatio
perfectorum.

Quantitate per se in principio huius diuisa quantitatis ad
aliā relate iam diuisio preibit: oīs em̄ q̄ritas ad aliā
relata aut est sibi equalis aut inequalis. Quantitas equalis est
que nec sibi cōparatam excedit nec exceditur ab ea. Inequalis
est que sibi cōparatā excedit et tunc habet ad eam pportionem
maioris ineqlitatis aut ab illa excedit et tūc habet pportionem

minoris inequalitatis ad eadē. Maioris vero inequalitatis. s. sūt spēs quaz. 3. sūt simplices. s. mitiplex / supparticularis / suppartiens / multiplex supparticularis / et multiplex suppartiens q̄ ex prima et duabus reliq̄s cōponūt. Hijs quoq̄. s. spēbus maioris inequalitatis opponūt. Alię. s. minoris inequalitatis que tātūmodo hac p̄positiōe sub appōita eadē noīa sortiūtur. Et est q̄titas ad aliā multiplex q̄ illā pluries cōtinet. Et si bis eam cōtinet dupla dicit̄ et si ter dicit̄ tripla et sic in īfinitū: ut igitur singule ei⁹ spēs generent facta nūerorū serie naturalī ut. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 22. q̄libet eorū unitatem sequentiū sub alia et alia specie multiplicis sūt ad vnū scōs em̄ duplus tercius tripl⁹ quartus q̄ duplus et sic sine fine. Et sic ī īfinitū in isto p̄cessu spēs varianē multipliciter q̄libet semel sūpta ita etiā sūpta qualibet īfinites generari possūt īfinitē: velut em̄ ī ordine priorū primus nūer⁹ par scz binari⁹ est dupl⁹ ad 1. ita scōs par ad scōz nūer⁹ duplus erit et tercius par tercio nūero duplus erit et sic in ḡnatiōe duploz in īfinitū possibilis est p̄cessus. Similiter p̄ ḡnatiōe triploz si post ternariū q̄ unitati ē tripl⁹ nūeris alijs duob⁹ omissis scz q̄ternario et q̄nario prim⁹ scz senarius ip̄e erit triplus secundo nūero p̄posite seriei et obmissis alijs duob⁹ scz 7. 8. pueniem⁹ ad nouenariū q̄ triplus est terci⁹ numeri et sic sine fine p̄grediēdo ad oīm nūer⁹ inueniem⁹ eius triplū eritq̄ triploz trīne alter ip̄ar et par reliqu⁹ alternatim. Similiter p̄ ḡnatiōe q̄druploz si post 4. tribus nūeris obmissis capiat̄ quartus cōtinue sēp deueniem⁹ ad int̄rū eruntq̄ singula paria et sub nūero pari p̄tēta sicut in duplis cōtingebat. Itē in quincuplis. 4. obmissis obtatū pueniet et ita de alijs multiplicibus q̄buscunq̄ dū tñ denotiatio p̄portiōis generāde p̄. 1. ī nūeris sup̄ et ōmittendis erūtq̄ omniū multipliciū p̄porcionum ip̄arium denotationum vnus par et alter impar alternatim sed multiplicium parium denominationum singuli pares erunt.

Quantitas supparticularis ad aliā dicit̄ que semel eā cōtinet et aliq̄ eius p̄tem aliquotā et si eā et eius medietatē cōtinet dicitur sexq̄altera et si eā et eius terciā dicit̄ sexquitercia. Et sic vltērius p̄cedēdo p̄ īfinitas spēs. In p̄porcione vel incōpōe tales numeri maiores dicunt̄ duces minores vero comites. Generat̄ supparticularis p̄porciō p̄ hunc modū dispositis in vno ordine singl̄is nūeris terciā p̄tem habētibus qui per continuam additionem ternarij in īfinitum procedunt

vident̄ de
p̄porciōe
p̄ 3. alia

ut. 3. 6. 9. 12. 15. 18. 21. resultabūt oēs duces proportionis sexq̄-
 altere quibus subscriptis singulis paribus feriatī ut i hac fig̃a
 3. 6. 9. 12. 15. 18. 21. Proueniēt oīs eiusdē propor-
 2. 4. 6. 8. 10. 12. 14. tionis comites primū p̃rio scōm
 secūdo referēdo et sic deinceps. Item dispositis singulis nume-
 ris quartā p̃tem habētibus qui p̃ cōtinuam additiōē q̃ternarij
 generant ut. 4. 8. 12. 16. habebimus oēs duces proportionis sex
 quitercie qui corespondent ad oēs numeros triplos seu terciam
 p̃tē habētes tāq̃ ad suos comites referēdo ut i sequēti figura p̃3.
 4. 8. 12. 16. 20. Cōsilit̃er g̃nant sexq̃arte si ad sig̃los q̃
 3. 6. 9. 12. 15. duplos singuli q̃ncupli p̃parēt et sic de
 inceps p̃cedat in p̃porciōis sup̃particularis singulis alijs sp̃eb⁹
 5. 10. 15. 20. ¶ Accidit autē isti proportioni ista admirāda
 4. 8. 12. 16. propriet̃as quod in quibuscunq̃ numeris hu-
 ius speciei primus dux primū comitē per solum limitē primū
 trāscēdit secūdo scōm p̃ binarium terci⁹ terciū p̃ ternarium
 et ita deinceps p̃ ordinē trāscurendo. Potest autem forma fieri
 in q̃ p̃porciōnū tā multiplicū q̃ sup̃particulariū quot volueri-
 mus sp̃es generēt scribāt enī primū fm̃ lōgitudinē naturalis or-
 dinis nūeri cōtinue ab unitate vsq̃ ad q̃cūq̃ volueris numeri
 quātitatē sub quo ordie sūpto istio abinario fiat alijs ordo in q̃
 p̃ additiōē binarij fiat cremētū cōtinue nūerorū p̃st̃r 7 in q̃rto
 ordie 7 i q̃nto et sic p̃ ordinē p̃tinue excedat cui⁹ descriptio ē talis

Longitudo tabule

Latitudo tabule	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	¶ In ista ergo for- mula est vna scōm longitudi- nē et alti- tudine p̃ gressio: si igit̃ scōs ordo siue in lōgitudine siue in latitudine ad p̃mū ordinē p̃p̃et accidit p̃ia g̃natio p̃me multiplicū sp̃ei sc̃z duple si enī. 2. ad. 1. aut. 4. ad. 2. aut. 6. ad. 3. et sic vlt̃erius p̃paremus p̃ouenit duple proportio utrobīq̃. vnde in ista p̃ima specie proportionis primus dux p̃is
	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	
	3	6	9	12	15	18	21	24	27	30	
	4	8	12	16	20	24	28	32	36	40	
	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	
	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60	
	7	14	21	28	35	42	49	56	63	70	
	8	16	24	32	40	48	56	64	72	80	
	9	18	27	36	45	54	63	72	81	90	
	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	

mñ comitem superat per solam unitatem secundus secundum p. 2.
 tercius tertium per .3. et ita per ordinem ascendendo. Consimiliter
 si tercius ordo ad primum referatur generatur tercius species
 multiplicium. s. tripla superabit quod primus dux primum comitem
 per binarium secundus secundum per quaternarium et ita per crementum
 binarii continue procedendo. Item comparando quartum ordinem
 ad primum proueniet generatio quadrupla et excedit primus
 dux primum comitem per ternarium secundum per senarium et ita
 per additionem ternarii continue cumulando et ita in singulis species
 multiplicitum procedere poterimus sine statu. Pro generatione vero
 superparticularium procedimus isto modo: si enim
 respondenter comparemus tertium ordinem a secundum accidit generatio
 continua proportio sexquialtere. Item quartum ordinem ad tertium si re
 feramus resultabit proportio sexquartaria: et si quantum quarto sexquarta
 gnabit utrobique. Et ita per ordinem superparticularium species preceant
 superabit quod in omni eius specie primus dux primum comitem prout secundum
 p. 2. tercius tertium p. 3. 72. Accidunt autem predictae formule proprietates.
 s. prima quod numeri isti formule ab unitate angulariter descen
 dentes ut. 1. 4. 9. singuli sunt quadrati sic ad singulos quadratos deuenire
 poterimus resultatibus ex ductibus numerorum naturalis ordinis in se ipsos
 Secunda huius formule proprietas est quod singuli eius numeri logilateri sunt qui
 immediate numeros angulares circumcingunt. Sunt autem numeri logilateri
 qui ex ductu duorum numerorum unius in alterum producantur quorum unus
 alter sola unitate superat: unde circa. 4. sunt. 2. et. 6. quorum binarius
 ex ductu unitatis ille et. 6. ex ductu duorum in. 3. preceant. Consimiliter
 circa. 9. sunt. 6. et. 12. sic quod per ordinem inueniemus omnes numeros
 logilateros circa numeros angulares. Tercia huius formule proprietas
 est quod additis coniunctim duobus numeris circulatoribus vel circulatoribus
 alicui numero angulari ad duplum illius numeri angularis resultabit numerus
 quadratus. ut additis. 2. et. 6. cum bis. 4. resultabunt. 16. 72. Quarta proprietas
 quod additis duobus quadratis angularibus primis ad duplum numeri
 intercepti resultabit etiam numerus quadratus ut additis. 4. et. 9. ad
 bis. 6. producantur. 25. Quinta proprietas est quod ubicumque signetur
 aliqua figura quadra in ista formula idem ex ductu angulorum
 oppositorum in angulos oppositos produceretur ut ductis. 3. in. 3.
 vel. 1. in. 9. idem resultabit: et multa alia utilia possunt inscripta
 figura reperiri sed hijs omissis ad propositum reuertamur.

Quantitas ad aliam superpartiens dicitur quod ipsa semel et aliquot ei⁹
 partes aliquotas ex quibus non fit una pars aliquota continet et
 hoc tamen ex numero prius quod ex denominatione earum quod etiam ex utrisque in specie
 praesentabitur in infinitum. Ex numero prius: ut si maior numerus continet mino-
 rem et eius duas partes dicitur superbiptiens: si. 3. dicitur suptriptiens. Item ex de-
 nominatione prius ut si maior minorē continet semel et eius partes quod sunt ter-
 cie totius dicitur superptiens tercius. Item ex utrisque ut si maior minorē conti-
 net semel et eius duas partes quod sunt tercię totius vocatur superbiptiens ter-
 cias vel superbiptiens tercias. Et si. 3. partes quarum quilibet est quarta totius dicitur supertri-
 ptiens quartas vel suptriptiens quartas neque in tali processu aliquis erit statim huiusmodi
 aut proptio ubi tamen numerus prius quod earum denominatio variatur continue
 generari potest si fiat una series numerorum a ternario incipiens et ulterius
 procedens secundum ordinem naturalem: deinde fiat alia series in qua superto
 inicio a quinario singuli sequentes impares per ordinem subscribatur
 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Stergo primum ordi-
 nis inferioris ad primum
 5 7 9 11 13 15 17 19 21 23 nis inferioris ad primum
 superioris referamus resultabit proptio superbiptiens si scilicet secundum su-
 pertriptiens et sic sine fine. Si enim singulos utriusque series duplicem
 habebimus secundos numeros sub eisdem proportionibus constitutos: sunt enim
 .10. et .6. duo numeri inter quos est superbiptiens proptio. Consimiliter
 si duplicemus duos secundos et sic in infinitum procedere poterimus
 in singulis speciebus. Unde ex hoc patet quod hic erravit boecius in gene-
 ratione continua huiusmodi spiritum ponit enim quod secundo dux et secundo comes in-
 ter quos est proptio prima supertri quarta deberet triplari: et terci⁹
 dux et terci⁹ comes quadruplari et ita deinceps ad hoc ut haberetur
 secundi numeri sub eisdem proportionibus constituti. Posuit etiam quod numeri
 triplati iterum triplarentur quadruplari: iterum quadruplarentur pro-
 terciis numeris sub proportionibus prehabitis constituendis. Item
 boecius nimis diminute processit in generatione superparticu-
 larium specierum: non enim determinat nisi de talibus specie-
 bus in quibus denominatio partium per solam unitatem superat
 numerum earundem: ut de superbiptiens supertri quarta et huius-
 modi non enim docet quomodo superbiptiens septima vel alie huiusmodi
 generentur. Et ideo ut in cuiuslibet generatione specierum instruamur
 capiamus numerum denominatorem partes proportionis propositae quod numerus
 erit primus comes proportionis illius cui addamus numerum primum pro-
 portionis eiusdem: sic habebimus primum ducem. Verbigra si proptio
 superbiptiens septima proponatur capiamus. 7. cui si addiderimus. 3. resulta-
 bit. 10. sunt ergo. 10. et. 7. minimi numeri inter quos proptio

super triseptia reperit quibus duplatis resultabunt etiam numeri secundum
eiusdem proportionis et triplatis resultabunt tercii et c. fundat capitulum
istud super istam regulam multiplicium et sub multiplicium pro
portio est eadem.

Unitas multiplex supparticularis ad aliam dicitur que
eam plusquam semel et aliquam partem eius aliquotam continet
et hoc tripliciter variatur primo ex parte multiplicis ut dupla
supparticularis: tripla supparticularis etc. Secundo ex parte sup
particularis ut multiplex sexquialtera: multiplex sexquitercia
Tercio ex parte utriusque ut dupla sexquialtera: tripla sexquitercia ubi
autem stante denominatione ex parte multiplicium sed solummodo ex
parte particularium variata ut in duplici sexquialtera duplici sexquitercia
fiat generatio eorum per hunc modum disponantur abinario
secundum ordinem naturalem quilibet numeri et aquinario cuncti nu
meri impares subscribantur referendo igitur primum ad primum habebimus
proportionem duplicem sexquialteram secundum ad secundum duplicem sexquiterciam tertium ad tertium
duplicem sexquiquartam 2 3 4 5 6 7 8 9
Pro generatione autem 5 7 9 11 13 15 17 19
triplo et supparticularium fiat primum ordo ut primum et in secundo ordine sumpto
a septenario initio: numeri continue per additionem ternarii augeantur
et ita deinceps 2 3 4 5 6 7 dictis ordinibus sint
Cum igitur in premissis 7 10 13 16 19 22 numeri primi et minimi
in suis proportionibus constituti si eos duplicauerimus habebimus
numeros secundos eisdem proportionibus congruentes.

Unitas ad aliam multiplex supparticularis dicitur que eam pluries quam se
mel et eius aliquot partes aliquotam ex quibus non sit una pars aliquotam
continet et hoc tam ex parte multiplicis quam ex parte supparticularis
per infinitas species variatur ex parte multiplicis ut per tres sed ex parte
supparticularis multipliciter dividitur. ¶ Accidit autem huius mo
di generatio proportionum per hunc modum proposita aliqua tali pro
portione capiat numerus denominationis partis minoris in ista
proportionem ita quod ille numerus primus sit comes: deinde duples
ille numerus primus vel triples secundum denominationem multipli
cis in ista proportionem et totali numero sic multiplicato addantur
unitates secundum numerum partium proportionis propositae et resulta
bit primus dux in ista proportionem ad primum comitem comparando
Uerbigra in proportionem tripla supparticularis septias capiat. 7. quod
triplatis et. s. supadditis resultabunt. 26. ergo. 26. et. 7. sunt primi
numeri sub proportionem proposita constituti quibus duplatis resul

tabūt scōi et illis triplatis resultabūt terciū ¶ Notādū qđ iste. s. series nūeroꝝ q̄tū ad singulas species cuiuslibet eaz dē iueniri possūt in formula equilatera sup̄ius scripta si in īfinitū vltērius extēdā. ¶ Ad primū em̄ ordinē relinqui singuli cōparati singulas multiplicis species pcreabūt. Itē si terciū ordinē ad scōm et quartū ad terciū et ita vltēri⁹ referam⁹ nulle superparticulariū species omittentur. ¶ Itē si quintū ordinē ad terciū et septimū ad quartū et nonū ad quintū et ita consequēter aptemus habebimus singulas spēs suppartientiū Itē si scōz ordinē ad q̄ntū et ad septimū et ad nonū et ita deinceps cōtulerim⁹ multiplicis supparticularis spēs varīe cōplectūtur Cōsimiliter multipliciū suppartientiū procreabūtur species si ad terciū ordinē octauus et cōrespondenter ali⁹ referantur.

Quā premissa restat cōsideratione dignū videri quomodo oēs in equalitatis species ab equalitatis primordiis procreantur. Prepositis enim seriatim q̄buscunq; tribus numeris eq̄lib⁹ subscribatur numero primo numerus sibi equalis et sub scribat⁹ numeroscō cōpositus ex numero primo et scōo et sub scribat⁹ terciū nūer⁹ cōposit⁹ ex p̄io duplici scōo et terciō et sic liquebit quomodo dupla p̄porciō ab equalitate procedit. Cōsimiliter generat⁹ p̄porciō tripla ex duplici vt prim⁹ subscriptus sit eq̄lis p̄io et scōs p̄io: et scōo et terci⁹ p̄io ⁊ duplici scōo et terciō sicq; in īfinitū acceptis multiplicibus ḡnatōe q̄libet spēs posterior ex imēdiatē p̄iori p̄cedit vt p̄z in figura

Consimiliter ecōuerso multipliciū ordinē p̄ducat⁹
supparticularis generatio: vt. s. ex duplici sexq̄al-
tera ex tripli sexquitercia ⁊ ita p̄ ordie predictū
generat⁹ positis em̄ seriatim. 4. 2. 1. subscribat⁹. 4. nūerus p̄mus
sibi eq̄lis et scōs numer⁹ p̄positus ex primo et scōo et fiet. 6. de
inde subscribatur terci⁹ numerus p̄positus ex primo et duobus
scōis et terciō fiet. 9. et p̄similis sit p̄cesus vt hic

9 3 1 Itē ex supparticulari oritur sup
9 12 16 parciens vt ex prima specie supparticularis p̄ia
superpartientiū ecōuerso ordie vt p̄z in figura
9 6 4 Itē si supparticularis nō ordie
9 15 25 ecōuerso sed directo ponat⁹ accidit ḡnatio mltipli
cis supparticularis vt. s. ex sexq̄altis dupla sexq̄altis ex sexq̄altis
dupla sexq̄altis et ita deinceps vt in p̄nti figura p̄z
9 12 16 Itē si suppartientes directo ordine
9 21 49 disponam⁹ p̄cedit ex eis generatio multiplicium

suppartientiū vt ex supbi partiēte dupla superbi partiens et ex
 suptripartiēte dupla supertripartiēs pducetur et ita deinceps
 vt in presenti figura p3 9 15 25 16 28 49
 Et sic terminatur arith 9 24 94 16 44 121
 metrice liber primus.

¶ Uia iam dictū est quomodo pportio oīs inequalitatis
 ex equalitate procedit et res ex qbuscūq; cōponūtur
 in eadē resoluūt. Ideo restat dici scōm pporcionē cō
 tinuā quomodo ad equalitatē resoluī debeat quelibet inequali
 tatis spēs pporcionaliter cōstituta. Dispositis em̄ seriatim. 3.
 numeris pporcionabilibus qbuscūq; huiusmodi auferat nume
 rus primus de secūdo et ponat ablatū sub primo et residuū sub
 secūdo deinde primo subscripto et duplo secūdi subscripta bla
 tis de tertio residuū tertio subscribat. Si ergo pporcio priā
 fuerit quadrupla: p istū modū reducta erit ad triplā et si triplā
 ad duplā et si duplā ad equalitatē siliter vt hic 8 32 128
 ¶ In pporciōe vero superparticulari si fue 8 24 72
 rit sexqaltera reduceēt ad quadruplā et ita ad 8 16 32
 equalitatē vnde hic errauit boecius dicens qd 8 8 8
 si fuerit sexq̄rta p primo ad sexq̄terciā secūdo ad sexq̄alterā dein
 de ad equales terminos reducuntur: nec illud est vix nec gene
 rabiū supparticularis pporcio s3 sexq̄tercia ex sexq̄quarta fm̄
 hūc modum generabiū. Posset tamē dici in excusatiōe3 boeci
 quod ip̄e nō itellerit sic quod sexq̄quarta pporcio im̄mediate re
 ducereēt in sexq̄terciā s3 p̄io reduceēt ad quadruplā et secundo
 quadrupla reduceēt ad triplā. Tertio cōuersis triplis generareēt
 sexq̄tercia sic ergo a primo ad vltimū sexq̄quarta reduceēt ad
 sexq̄terciā. Et similiter p reductiōes interpositas reduceēt sex
 quialtera et vltterius itaq; ad equalitatē si quis em̄ eū ita intelli
 gat nichil placet. Et dictis ergo p3 quod sicut vnitas est cuiusli
 bet p se cōstituti nūeri principiū ita equalitas numeri cuiuslibet
 ad aliū relati principiū est et mater.

¶ Quia in pluribus libris vt in musica et in th̄meo iueniē
 proposito aliquo numero alios sibi in pporciōe data cō
 sequēter inuenire. Ideo restat hic regulā quandā dare quot nu
 meri numerū propositū in pporciōe supparticulari proposita
 cōtinuē subsequēnt. Supposito ergo iuxta preostēsa q; cuiuslibet

speciei in proportione multiplici corespondēter in proportiōe su-
 pparticulari proposita cōtinue subsequitur alia spēs q̄ secūdū
 doctrinā prehabita ex ea generat̄ vt sexq̄altera generat̄ ex du-
 pla et sexq̄tercia ex tripla. Et sufficiat pro presētī propōito hec
 regula generalis qđ cuilibet nūero succedūt tot numeri in data
 proportiōe supparticulari p̄neri quotus in ordīne fuerit ille nu-
 merus inīcio sūpto a minimo in ordīne multipliciū illius speciei
 que supparticulari propōite corespondet. Verbigra. sūpto quo
 cūq; nūero impari qm̄ nullū numerū duplat vt gra exēpli. s. p̄i-
 mū duplū respectu illius est. 10. cui succedit tm̄ vnus numerus i
 proportiōe sexq̄altera. s. 15. secundum duplum est vigenarius
 cui succedūt tm̄ duo numeri. s. 30. et. 45. in eadem proportiōe

Latitudo Cōsimiliter sūpto quocūq; nūero q̄ nullum
 s 10 20 40 aliū triplat. vbigra. s. p̄imū triplū respectu
 an 15 30 60 eius est. 15. cui succedit tm̄ vnus nūerus i p
 gu 45 90 portōe sexq̄tercia. s. 20. Scđz triplū est. 45.
 laris 135 cui tm̄ succedūt duo nūeri. s. 60. et. 80. i pro
 portione sexquitercia et ita deinceps vt patet hec tria exempla
 in sexq̄alteris et sequitercijs:

Accidūt hīs due proprietates quaz s 15 45 135
 prima talis est qđ qualis est proportio an 20 60 180
 p̄imi ordinis inter nūeros suos scđm gu 80 240
 cōtinuū et directū talis est proportio laris 320
 ordinū alioz: vt in p̄imo exēplo. s. i sexquialteris. s. in singulis
 ordinibus numerus sequēs duplus est ad p̄cedētē. In secūdo
 exemplo triplus. In tertio quadruplus: Secūda pp̄ietas est
 quod numeri angulares sūt multiplices multiplicitate speciez
 p̄ximo in ordine sequentium vt angulares duplicium: sūt tri-
 plices angulares triplū quadruplices: et ita deinceps vt ex
 emplariter liquet. Post hoc ad propositum reddeamus: vnde
 consideratione dignum est quod sicut ex multiplicibus conuer-
 sis nascuntur supparticulares vt superius est expressum ita ecō-
 tra ex superparticularibus multiplices procreātur. Prima enī
 proportio multiplicium ex duabus p̄imis superparticularibus
 oritur sicut proportio dupla ex sexquialtera et ex sexquitercia.

duplus
 2°
 sexq̄alter

3
 sexq̄tercius

Item secūda proportio mul-
 tiplicium ex p̄is multiplici et
 p̄ima supparticulari p̄redit
 B.I.

	tripulus	
6	12	18
duplus		sexquialter
	quadruplus	

Tertio vero proportio multiplicata ex
secunda multiplici et ex secunda septuplici.
quadruplus

	3	9	12
	triplus		sexquaterci

Et ita in infinitum generatio huius
protenditur fit enim proportio tripla ex dupla et sexquialtera et ita per
ordinem proportio quadrupla ex tripla et sexquitercia et ita deinceps
In quantitatibus ergo sufficit ad presens relatio.

Est hec de numeris figurarum geometricarum similitudinem
habentibus scilicet de numeris linealibus superficialibus et
solidis est agendum. De quibus considerantes non utemur notulis ab
alijs consuetis ut ponendo. l. pro. 50. aut. x. pro. 10. et. ex eo quod
huiusmodi notulas usus reperit: non natura: sed pro quolibet scri
bendo numero tot ponemus virgulas quot obtinuerit unitates.
Est autem numerus linealis qui a duobus sumens exordium adita semper
unitate in infinitam longitudinem procedit: ut. ij. iij. iiii. et. Numerus
superficialis est qui diuisim per unitates scriptus longitudinem et lati
tudinem obtinet sed altitudinem nusquam habet. unde et tales numeri
facta incoatione a ternario secundum naturalem progressum in augmentum
angulorum procedunt ut si primus triangularis sit secundus quadra
gularis tertius pentagonalis et ita per ordinem procedendo. unde
quia omnis figura superficialis recti linealis resoluti potest in tot trian
gulos quot angulos habet unde nec due linee claudunt superficiem
ideo numerus triangularis est primus numerus numerorum superficialium.
Triangularis numerus est qui superficiali dispositione triangulari equas
lis continet. Quorum primus erit unitas qui sui cuiuslibet nu
meri naturam habet et nullius actum cum sit mater omnium numerorum
Secundus triangularis est ternarius qui duas in qualibet parte con
tinet unitates . . . . . narius triangularis et trium in quolibet latere unitatum
Tertius est se . . . . . et ita deinceps . . . . . numerorum semper se
Generant autem omnes numeri triangulares: . . . . . quicquid persequantur
si dispositi naturali ordine prioribus . . . . . huiusmodi. 1. 2. 3. 4.
Horum autem proprietas est quod quantus est ultimus numerus eorum ex ob
alijs triangularis generat tot ille numerus triangularis in quolibet suo
latere continet unitates. Numerus quadratus est qui diuisim scriptus
. 4. equalia latera continet: ut hic . . . . . ratio autem omnes numeri quarti
Primus autem istorum habet unum in . . . . . si dispositis serialiter nunc
quocumque latere. secundus duo ter . . . . . ris singulis imparibus se
cius tria et ita deinceps. Gene . . . . . quicquid quilibet procedentibus

oibus adiungatur ut hic. 1.3.5. Est aut huius numeri proprietas q
 quilibet numerus quadratus tot unitates continet in quolibet latere ex
 quot numeris imparibus generatur ut .9. qui ex acerbatione trium
 numeroz imparum, s. unitatis ternarij et quinarij procreatur:
 unde.3. unitates in quolibet suo latere prinebit. Et nota quod hec
 proprietas modo supius dicta est generalis oibus numeris sup
 ficialibus siue sint triangulares siue quadrangulares et cetera. s.
 q quilibet eoz tot unitates in quolibet latere continebit quot in ge
 neratione sua numeros congregabit. Pentagonalis numerus est q. s.
 lata eqlia continet ut hic . . . . . missis duob⁹ ut addita unitate
 Generant aut isti ex na . . . . . ad.4. Itē exagoni tribus pter
 turali ordine sep preter . . . . . missis ut addendo.1.ad.5. Itē ep
 ragoni.4. pretermisiss ut.1.et.6.7c. hmoi et ut facilius videant
 ponat exēpla hic pluriū spērū . . . . . trianguli. 1.3.6.10.15.21.28.
 Accidit aut hic inter istas spēs . . . . . qdraguli. 1.4.9.16.25.36.49.
 re atio q quadratus quilibet ex . . . . . pētagoni. 1.5.12.22.35.51.70.
 supposito triangulo et ex trian . . . . . exagoni. 1.6.15.28.45.66.
 gulo precedente simul additis . . . . . eptagoni. 1.7.18.34.55.
 procreat. 4. enī ex.3.et.1.9. ex.6. et.3.16. ex.10. et.6. et ita deinceps
 nascuntur. Quātum vero ad alias spēs est hec regula q qlz
 posterior spēs ex supposita priori et ex pcedēti triangulo ge
 nerat ut pentagon⁹ ex.4. et.1.12. ex.9. et.3.22. ex.16. et.6. et ita
 deinceps. Similiter exagoni ut.6. ex.5. et.1. et.15. ex.12. et.3. na
 scunt et ita de alijs. Pz ergo quomō triangulus cūctorū sūmas
 efficiat et singulorum procreationibus admisceatur. Ex hijs se
 quitur hec notanda proprietas quod sumptis quotquot huius
 modi speciebus per ordinem omnes eiusdē ordinis numeri tria
 gulis sese superat ut secundus quadratus secundum triplum superat
 unitate et secundus pentagonus secundum quadratū superat unitate
 Similiter tercius quadratus terciū triplū ternario superat et terci⁹
 pētagon⁹ sūm quadratū terciū et ita deinceps qlz reliquū superabit.
 ergo triangulus oīm figuraz cēmētū et principium dici potest.
 Et p hec ad figuras solidas facilior erit via. Si enī numeroz sū
 cialiū lōgitudinē et latitudinē altitudo addita fuerit qvel erāssitu
 do vel pfūditas appellat numerus solidus resultabit inter quos
 primus est piramis q solidoz est principū quēadmodū triaguli⁹
 supficialiū fuerat elemtū id est pncipiū. Numeroz vero piramida
 liū alius basim habet triangularē alius qdratā ali⁹ pētagonalē
 et ita deinceps quorum singulorum tot sunt angli in basi ut hic.

B.2.

trianguli	piramidales sui	Generant aut omnes trian-
.1.3.6.10.15	.1.4.10.20.35	gulares piramidales ex
quadranguli	piramidales eorum	superficialibus triangulis
.1.4.9.19.25.36	.1.5.14.30.55	et piramides quadrate ex
pentagoni	piramidales eorum	superficiebus quadratis et
.1.5.12.22.35.51	.1.6.18.40.75	ita de alijs piramidis spe-

cies sicut superficiales numeri ex naturali ordine numerorum nascuntur
Primus autem triangulus, scilicet unitas sit prima piramis et addito primo triangulo ad secundum fit secunda piramis et ita deinceps. Et quot unitates fuerint numerorum constructorum tot erunt unitates in latere piramidis procreande. Consistit nascuntur quadratae piramides. Et eodem modo procedit generatio in aliarum piramidum speciebus. Et sic singulorum generatio generationi tripliciter similis est eo quod quilibet piramis numerus suum superficialem basim optineat et similiter tot unitates in lateribus continentur. Scire etiam oportet quod sunt curte piramides vel bicurte vel tricurte vel quadricurte et ita deinceps. Perfecta piramis est que a quacunque basi incipiat ad unitatem pervenit si vero ad unitatem ista altitudo non pervenerit curta vocabitur. Considerata ergo specie basis si ad primum opere et actu multiangulum eiusdem speciei non artetur in vertice bicurta dicitur. si vero ad tertium tricurta: si ad quartum quadricurta et ita deinceps per ordinem transcurrendo. Si vero in quadrata piramide, id est, ponatur in basi et, 9. superius deinde, 4. et, 1. in vertice piramis est perfecta si vero illud unum quod est primum quadratum in potentia diminuat: curta piramis dicitur. Si enim a vertice diminuat, 4. qui sunt secundum quadratum bicurta piramis nuncupatur. Et generaliter quot cumque numeri defuerint tocies eam curtam dicimus.

Unde et alij numeri solidi quorum quidam dicuntur cubi: quidam aseres: quidam laterculi: quidam cunei: quidam isoperici: quidam parallelipidi. Numerus cubus est qui latera, 6. equalia quadrata obtinet. Cuius generatio fit ex ductu lateris quadrati numeri in quadratum ut quadrati lateris quod est binarius si ducentur in 4. fient, 8. qui est numerus cubitus et ita in alijs quibuscumque. Unus proprietas est quod quilibet cubus habet, 6. superficies quadratas equales et, 12. latera equalia atque angulos, 8. equales. Numero cubo numerus cuneus dissimilis est: nam cubus omnes dimensiones habet equales et resultat ex aliquo uno numero in se bis ducto cuneus vero nullam dimensionem alteri equalem habet sed

ex diuersis gradatim produciūt vt bis tria quater cōstituūt. 24.
et tria. 4. quinquies faciūt. 60. Ille nūerus a grecis vocat scale
nos a latinis gradatus. Itē a grecis sperniskon a latinis cuneus
noīat. Quidā vocant hos bomiscos id est quasidā arullas Inter
cubos q̄ oēs dimēsiōes habēt eq̄les et cuneos q̄ habēt dimen-
siōes quasq̄ ineq̄les. Sūt alij nūeri q̄dā a grecis paralellipidi
dicti q̄ nec oēs dimēsiōes hñt eq̄les nec oēs ieq̄les hñt figura
dicti latine que alternatim positis cōtineēt lateribus.

Uñ ad sup̄ficiales nūeros redeamus. Notādū qđ nūe-
ri altera pte lōgiores sūt q̄. 4. habēt angulos et. 4. late-
ra nō tñ eq̄lia oīno sed deficiūt eq̄litas p solā vnitatē Si em̄ i nūe-
roz ordine naturalī primū p scōm vel scōm p terciū et ita deinceps
multiplices vt semel bis tria et ita deinceps nascuntur
tales nūeri. Si aut lōgitudō a latitudine discrepat nō solū vni-
tate sed binario tñ talis nūerus nō vocat altera pte lōgior sed
antelōgior. Nec pcedit scōm actores talis discrepatio dimēsiō-
nū vltra binariū q̄ est alteritatis principiū eo qđ altez ad minus
dī de duobus. Quia autē dispositis oībus ī paribus seriatim et
sub eis cunctis paribus exacerbatione superioz generant oēs
q̄drati et exacerbatiōe omniū inferiorz generatur altera parte
longiores vt hic: q̄drati ex īparib⁹ altera pte lōgiores
ideo nūeri q̄drati ex .1.3.5.7.9.11.13. .2.4.6.8.10.12.
īparibus pcreati sūt .1.4.9.16.25.36 .2.6.12.20.30.42.
cū et lāvntas q̄ īparitatis est radix aut īmutabilis substantie sūt
oīa latera eq̄lia cōtinētes: at nūeri altera pte lōgiores q̄ ex parī-
bus produciūt alteritatē habent sicut et binarius q̄ alteritatis
p̄ncipiū est Et radix īmutabilitatis vnitatis ex hoc ostēdit qđ
quid ipsa multiplicet p̄ior q̄ntitas nō variat et hoc de nullo alio
reperitur inquēcūq̄ em̄ numez ducat binarius statim pducitur
alta q̄ntitas a p̄iori est ergo binari⁹ alteritatis principiū et origo
Numeri laterculi sunt solidi qui fiunt ex equalibus equaliter in
minus vt ter tria bis: ibi em̄ lōgitudō et latitudo sunt equales
et altitudo minor vtraq̄ earum. Asseres vero sūt ex equaliter
equalibus in magis. vt ter tria septies vbi lōgitudō et latitudō
ne existētibus equalibus altitudo sit maior. Sp̄rici siue circuli
sunt qui in illum numerum terminantur ex cuius productione
in ipsum vel productum nascuntur. Tales numeri ex quinario
vel senario nascuntur vt patet in figura presentī.

B.3.

1 5 6 Et ita ad presens de figuris solidis hec suffi-
 1 25 36 ciant.
 1 125 216
 1 625 1296

Alterius est scilicet quod sicut omne quod est aut est nature
 in mutabilis eiusdem substantieque ut deus anima et homini
 aut mutabilis et variabilis nature ut corpus et ex his duabus na-
 turis fit omne quod fit: ita ex numeris quadratis et altera parte
 longioribus: quorum primis ex numeris imparibus et ex imuta-
 bili unitate procedentibus secundis ex numeris paribus et ab
 alteritatis principio binario procreatis: nascuntur ceterei nume-
 ri omnesque eorum proportionales quibus informantur qui vero
 numeri sunt quadrati et qui sunt altera parte longiores superius
 patuit. Disponantur enim quadrata omnia seriatim sub quibus per
 ordinem scribantur omnes altera parte longiores ut hic.

1. 4. 9. 16. 25. 36. 49. Si ergo compares altera parte longiorē
 2. 6. 12. 20. 30. 42. 56. primum. primo tetragono resultabit du-
 pla proportio: si vero secundum. secundo emiola id est sexquial-
 tera. si vero tertium tertio sexquitercia et ita in proportionibus su-
 per particularibus nullatenus erit status. etiam in prima relatio-
 ne differentia est unitas in secunda binarius in tertia ternarius
 et ita deinceps. Item si secundum tetragonum primo altera parte
 longiori compares: et tertium secundo et quartum tertio et ita deinceps
 easdem proportionales effici probabis. iste tamen differentie non
 ab unitate: sed ab binario incoant sed in infinitum procedunt. Rursus
 quadrati numeri seriatim positi per numeros impares differunt. p-
 pares tamen distant altera parte longiores. 1 2 4 dupla
 Item si inter primum tetragonum et se 4 6 9 sexquialtera
 cūdem ponat primum altera parte longior 9 12 16 sexquitercia
 ad utrosque in proportione dupla cōiun 16 20 25 sexquingta-
 ges. si inter secundum et tertium tetragonum ponat secundus altera
 parte longior proportio sexquialtera ab utrisque proponit et sic inter
 tertium et quartum et sic deinceps. Item si duo quadrati proximi in-
 vicem addantur et altera parte longior qui secundum premissam rationem me-
 diana est inter istos dupletur et addat cū eis resultabit tetrago-
 nus. nā. 4. et. 1. simul additis fiunt. 5. duplato ergo binario quod est
 altera parte longior inter istos sicut. 4. et totum congregatur
 fit. 9. qui est tetragonus. Similiter e converso si inter primum et

secundum altera parte longiorē ponatur secundum tetragonū et illud duplatū addatur alijs vnitis resultabit tetragon⁹: vt iter .2. et .6. si ponatur .4. illud mediū duplatū et addatur extremis pducit .16. q̄ est tetragonus et ita deinceps. Item vbi fm̄ pmissā rām inter duos tetragonos stat vnus altera pte longior: tetragonus qui ex illis nascitur semp ex radice ipari procreatur at vbi inter duos altera pte longiores tetragonus clauditur om̄s qui ex illis resultant tetragoni a paribus radicibus procreantur Item ex predictis duab⁹ formulis. s. ex q̄dratis et altera parte longioribus nascunt oēs alie numeroꝝ forme additis em̄ simul primo tetragono et primo altera parte longiore fit primus triangonus scilicet .3. et addito secūdo tetragono ad primum altera parte longiorem resultant .6. qui est secundus triagulus. et additis simul tetragono tertio et secundo altera parte longiore fit .10. qui est tercius trigonus &c. vt patet in figura vbi tetragoni et altera parte longiores ponuntur alternatim et fit additio duorum continue proximorum.

tetragoni et altera parte longiores.

.1. 2. 4. 6. 9. 12. 16. 20. 25. 30.

.3. 6. 10. 15. 21. 28. 36. 45. 55.

triangulares numeri.

Item quocūq; dato tetragono si propriū suū latus subducatur siue ab eo subtrahatur numerus altera parte longior pducetur. Item permixtis tetragonis et altera parte longiorib⁹ alternatim erunt aliquando intercidētes proportionēs eedem et differētie diuerse aliqñ eḡ. Accidit ei ista mutatio alternatim

tetragoni et altera parte longiores

.1. 2. 4. 6. 9. 12. 16. 20. 25. 30. 36.

.1. 2. 2. 3. 3. 4. 4. 5. 5. 6.

Differentie eorum

In premissa enim formula inter primum et secundum. et secundū et tertium est eadem proportio differētia diuersa. Item inter secundum et tertium et tertium et quartū est eadē differentia et proportio variat et ita deinceps crescūt differētie scdm̄ oēs nūeros ordinis naturalis: necnō etiā pportiones scdm̄ oēs supparticulariū spēs pducūt. Itē ex dictis differētijs relatis ad numeros quoz sūt differētie accidit variatio in pportioibus scdm̄ spēs definitas. nā inter .1. et .2. differentia est .1. quod est equale primo

B.4.

et sub duplū ad secūdū. similiter inter. 2. et. 4. binarius est differētia qui ē equalis binario et sub duplus quaternario. similiter inter. 4. et. 6. binarius est differētia que est medietas q̄ternarij et tertia pars senarij similiter arguas de differētia inter. 6. et. 9. et ita deinceps. Itē patet oēs tetragonos p̄ticipare naturā impariū nūmeroz ex hoc qd singulis duplīs vel triplīs seriatim dispositis talis ordo cōseriē vt nūq̄ nisi ī pari loco tetragon⁹ iueniā vt hic .1. 2. 4. 8. 16. 32. 64. 128. Itē cubi etiā imutabili natu-
.1. 3. 9. 27. 81. 243. 729. 2187. ra p̄ticipant eo quod nō ab alijs q̄ ab imparibus nūeris producūt dispositis em̄ seriatim cūctis imparibus primus eoz est prim⁹ cubus. s. in potētia sic quod si duos sequētes. s. 3. et. 5. simul addideris: resultabūt. 8. qui est secundus cubus. cōiunctis etiam tribus sequētibus. s. 7. 9. et. 11. resultabūt. 27. qui est terci⁹ cubus. et ex. 4. sequētibus fit quartus ita per ordinem augmentando vt hic.

.1. 3. 5. 7. 9. 11. 13. 15. 17. 19.

.1. .8. .27. .64.

Ex hijs quidē cū sufficiēter sit dictū: vltērius de proportionibus et p̄portionalitatibus est dicēdū. Est autē p̄portio duoꝝ terminoz qdā ad inuicē habitudo et quodāmodo cōtinētia ex quoz cōpositiōne p̄portionalitas resultabit. ¶ Est ergo p̄portionalitas duarū vel triū vel quolibet p̄portionū assūptio ad vnū atq; collectio. Vel p̄portionalitas est duoꝝ aut triū aut pluriū p̄portionū similis habitudo. Vel ē collectio proportionum et in vnū reductio. Et cōsistit ad minus inter. 3. terminos vbi medius terminus respectu vnus extremitatis est comes et respectu alteri⁹ est dux et illa p̄portionalitas cōtinua nūcupat. P̄portionalitas discōtinua inter. 4. terminos cōsistit ad minus vbi nullus terminus est bis sūptus. Apud antiq̄s autē est triplex p̄portionalitas seu medietas scz arithmethica geometrica armonica post quos alij sapiētes addiderunt alias medietates. 7. propter cōplementū numeri denarij ita quod in toto sūt. 10. Arithmethica p̄portionalitas ē vbi nec lecta p̄portionū equalitate eadē inter terminos differētia custodiē: sicut in numero disposito in ordine naturali vt. 1. 2. 3. 4. 7c. vel vbi equales termini cōtinue sūt omissi vt. 2. 4. 6. 8. 7c. si em̄ terminū vnū dimittas differētia erit binarius si duos ternari⁹ et sic sine fine Arithmetice medietatis vel p̄portionalitatis proprietates

sunt plures. Pr^a quod in huiusmodi proportionalitate medi⁹
terminus est p^lucto^r medietas extremor⁹ ut hic. 8

In p^oportionalitate v^o disiuncta siue disc^otinuata 2 4 6.
duo extrema duobus medijs adequatur ut hic. 2 . 4 . 6 . 8

Sec^unda proprietas quod sicut s^ut o^mes termini .10.
ad se ip^sos: ita er^ut et differ^entie ad differ^entias utrob^q em⁹ equa
litas c^oservat. Tertia proprietas q^u nullus ante n^ocomatu^m inue
nit q^u proportionalitas est c^otinua illud q^u fit ex ductu vnⁱus ex
tremⁱtatis in alia minus est illo q^u fit ex medio ducto in se ip^su:
p^oductu differ^entie in differ^entia. s. in se ip^sa id est erit excessus q^uta
est differ^entia p^oducta in se ip^sa ut hic. 3. 5. 7. ex. 3. in. 7. resultant
.21. et ex. 5. in se resultat. 25. que excedit. 21. per. 4. 4. aut resul
tant ex ductu binarij in se ip^sm que est differ^entia. Et hanc etiam
proprietate dicit boecius in proportionalitate disc^otinua esse
vera: sed hoc o^z intelligere de differ^entijs sumptis inter vnum a
idemq^u b. inter. c. et. d. et sec^undum utr^uq^u s. mediu^m. e. ex crescit:
ut hic. 5. 7. 8. 10. ducendo. 5. in. 10. resultant. 50. et ducendo. 7. in
.8. resultant. 56. que excedunt. 50. per. 6. differ^entia autem inter
.5. et. 7. sunt. 2. et differ^entia inter. 7. et. 10. sunt. 3. ducetur igitur
.2. in. 3. resultant. 6. per que. 56. superat. 50. p^osimiliter differ^entia
inter. 5. et. 8. sunt. 3. et differ^entia inter. 8. et. 10. sunt. 2. per que re
sultat idem q^u prius. Quarta proprietas est huius quod semp
in minoribus terminis est maior proporcio et ec^otra ut inter. 2.
et. 1. est proportio dupla: inter. 3. et. 2. est p^oportio sexquialtera.
In armonica autem econtra accidit. In geometrica vero potest
esse proportio equalitatis utrob^q.

Uⁿc de proportionalitate geometrica que maxime vel
sola proportionalitas appellari potest dicemus. In hac
enim differentia equali neclecta semper identitas proportionu^m
custoditur ut hic. 1. 2. 4. 8. dupla .1. 3. 9. 27. tripla. hu
ius prima proprietas est q^u in proportionalitate c^otinua geome
trica: quecunq^u inter duos terminos proporcio fuerit: eadem
semp inter differ^entias eor⁹ reperit. .1. 2. 4. 8. 16. dupli
Sec^unda quod i numeris duplis mⁱ .1. 2. 4. 8. differ^entie
no^r terminus per se exceditur a maiore sed i numeris triplis se.
ipso duplicato in quadruplis se triplicato: et sic consequenter.
Tertia quod quidquid ex ductu extremi i extremu^m producit
Idem ex ductu medij in semet ip^su si terminus medius sit vnus

aut ex uno medio in aliū si sint duo termini. Quarta in terminis maioribus et minoribus semper est eadem proportio. Ex quibus patet quod recte arithmetica proportionalitas et reipublice quae a paucis regitur comparatur: eo quod in minoribus eius terminis sit maior proportio et e contra. Armonica vero in cuius maioribus terminis est maior proportio optimatum reipublice simulatur et geometrica quae utrobique proportionum servat equalitatem dicitur popularitas. Sunt autem hic quedam notanda quae in simeli cosmopopeta disputatione platonica tractantur. primum est quod inter omnes duos quadratos proximos est unum tertium proportionale quod ex ductu lateris unius quadrati in latus alterius resultat: ut inter 4. et 9. sunt 6. Secundum quod inter quoslibet duos cubicos proximos sunt tantum duo media proportionalia quorum minus resultabit ex ductu lateris maioris in quadratum minoris et maius ex ductu lateris minoris in quadratum maioris proveniet ut inter 8. et 27. sunt 12. et 18. media quorum minus resultat ex 3. in 4. et maius ex duobus in 9. Tertium est quod si quadratus quadratum multiplicet numerus proveniens erit quadratus. Quartum si altera parte longior multiplicet quadratum vel e contra semper altera parte longior inde crescit vel si cubus quadratum multiplicet nec quadratus nec altera parte longior resultabit. Quintum quod si altera parte longior altera parte longiorem multiplicet semper altera parte longior producet. Sextum si cubus cubum multiplicet provenit inde cubus. Septimum si cubus altera parte longiorem multiplicet productus numerus non poterit esse cubus. Octavum quod ex ductu par in par aut par in impar aut e contra semper numerus par procreatur: sed in par impar multiplicans impar producit ista facilius cognoscuntur in libris platonice de republica eo loco qui dicitur nuptialis.

Armonica proportionalitas nec ex eisdem differentiis neque ex eisdem proportionibus constituitur sed positis tribus terminis sicut maximus eorum se habet ad minimum ita differentia inter maximum et medium ad differentiam inter medium et minimum se habet ut 3. 4. 6. vel 2. 3. 6. Prima huius proprietatis est contraria arithmetice eo quod hic in minoribus terminis est minor proportio et in maioribus maior et in arithmetica e contra. Secunda proprietatis quod in arithmetica medietate medius terminus

eadem sui pte minorē excedit per q̄ exceditur a maiore sed non
 per eandem minoris minorem exceditur per quam partem ma-
 ioris excellitur a maiori sed in medietate armonica est e contra
 nam inter. 2. 3. 6. medius terminus non eadem parte sui mino-
 rem excedit terminum et exceditur a maiori nam excedit mino-
 rem tertia sui parte et se toto exceditur a maiore sed per ean-
 dem partem minoris minorem superat per q̄ partem maioris
 supatur a maiori per medietatem eī minoris minorem excedit
 et p medietatē maioris exceditur a maiori geometrica vero me-
 dietas variat ab utraq; nam medius terminus per q̄ partem mi-
 noris minorem superat per eandem partē sui ipsius a maiori ter-
 mino superatur. Tertia pprietas quod illud q̄ fit ex ductu me-
 dij termini in compositum ex extremis duplum est ad illud quod
 ex ductu vnus extremi in alterum extremum procreatur. Voc-
 catur autem ista medietas armonica eo quod i eius terminis re-
 peritur tota consonantia musicalis: nam diateseron inepitrita
 id est in sexquitercia pportione cōsistit cuiusmōi sūt. 4. et. 3. di-
 apente ex sexqaltera resultat cuiusmōi sūt. 6. et. 4. diapason ex
 dupli pportione puenit cuiusmōi sunt. 6. et. 3. Diapason cum
 diapente qui in tripla pportione consistit, et fit ex differentia
 inter extrema ad differentiam inter medium et minorem cuius
 modi sunt. 3. et. 1. bis diapason quod pporcionē quadruplam
 vendicat fit ex medio termino et maiori ex eorum differentia si-
 mul sumptis ad minorē. Similiter in istis tribus terminis eas-
 dem cōsonantias reperimus. 2. 3. 6. nam ex medio ad minorem
 fit diapente et ex maiore ad medium fit diapason et ex differen-
 tia maioris ad medium et differentia medij ad minorem fit di-
 apente cum diapason similiter ex maiore ad minorem et ex dif-
 ferentia maximi ad minimum et differentia medij ad minimum
 illa que bis diapason dicitur consonantia resultabit. Alij vo-
 cant hanc medietatem armonicam eo quod cognata sit geome-
 trice armonie: dicunt enim geometricam armoniā esse cubum
 propter hoc quod inter omnes eius dimensiones est equalitas
 et convenientia utrobique omnis autem cubus latera habet. 12.
 singulos. 8 superficies. 6. hec autem dispositio est armonica. dis-
 ponant eī tres termini. 1. 6. 8. 12. in qbus inveniunt oēs pprie-
 tates armonice necnon et oēs consonantie musicales similiter

et huiusmodi proportionalitas armonica nuncupatur. Est autem notandum quod sicut in fistulis: extremis foraminibus eisdem manentibus contingit per apertionem et obturationem foraminum mediorum: sonos multiplices variare: ita contingit duos numeros siue pares siue impares tanquam terminos ponere et per aliam et aliam insertionem medij triplices proportionalitates assignare: ita quod in arithmetica differentiarum tantum equalitas conservetur: in geometrica tantum proportionum identitas habeatur et in armonica differentiarum comparatio: proportionibus conveniat terminorum: sint ergo termini pares propositi. 10. 40. inter quos insertis. 25. habetur proportionalitas arithmetica insertis. 20. habetur proportionalitas geometrica insertis. 16. habetur proportionalitas armonica. Item si terminos impares volumus assignare ut. 5. et. 45. veniemus nichilominus ad intentum nam interpositis. 25. apparebit medietas arithmetica et interpositis. 15. liquet proportio geometrica interpositis autem. 9. armonica patet. Ut autem possimus faciliter huiusmodi media reperire sciendum est quod medium arithmeticum dimidium erit compositum ex extremis. Item si medietatem excessus termino minori addideris questum medium obtinebis. Pro medio geometrico altero extremo multiplicato per reliquum radix quadrata producti erit medium quod iquiris. Item si proportionem inter extrema per medium divides inuenies illud medium. Pro medio vero armonico differentiam inter extrema per terminum minorem multiplica et producto diuiso per compositum ex extremis: addatur numerus quociens minori termino et patebit questum.

Ex tractato diffuse de istis tribus proportionalitatibus per .7. alias proportionalitates differamus. Quarta ergo proportionalitas est armonice contraria in qua tribus terminis positis quemadmodum est terminus maximus ad parvissimum sic est differentia minorum ad differentiam maiorum ut hic. 3. 5. 6. Huius medietatis una est proprietas. scilicet quod sit ex medio in maximum duplum est ad illud quod ex medio in minimum producit. Quinta et sexta proportionalitates geometricae proportionalitati contrariantur. et est quinta proportio medij ad minorem est sicut differentia minorum ad differentiam maiorum ut hic. 2. 4. 5. sed in geometrica est proportio maioris ad minorem sicut differentia maio-

rum ad differentiam minorum. Huius autem est proprietas quod illud quod fit ex ductu maioris termini in medium duplum est ad illud quod fit ex ductu extremi termini in extremum. Sexta medietas est quando maior terminus est ad medium sicut differentia minorum ad differentiam maiorum ut hic. 1. 4. 6. Similiter hec medietas geometricè contraria est propter conversionem proportionis inter differentias maiorum et minorum terminorum. Hec sunt .6. medietates quarum .3. a pitagorice usque ad platonem aristotelemque manserunt post vero qui secuti sunt. 3. alias de quibus iam diximus addiderunt. Deinde sequens etas. 4. alias medietates adduxit ad implendum denarium numerum. Septima ergo proportionalitas est quando maximus terminus est ad minimum sicut differentia inter maximum et minimum ad differentiam inter medium et minimum ut hic. 6. 8. 9. Octava proportionalitas est quando maximus terminus est ad minimum sicut differentia inter maximum et minimum ad differentiam inter medium et maximum ut hic. 6. 7. 9. Nona proportionalitas est quando sicut se habet medium terminus ad minorem: sic differentia duorum extremorum ad differentiam minorum: ut hic. 4. 6. 7. Decima proportionalitas est quando medium terminus est ad minimum sicut differentia inter maximum et minimum ad differentiam inter maximum et medium ut hic. 3. 5. 8. exempla omnium istarum proportionum patent in figura.

arithmetica	prima	.1.2.3.
geometrica	secunda	.1.2.4.
armonica	tercia	.3.4.6.
contraria armonice	quarta	.3.5.6.
contraria geometricè	quinta	.2.4.5.
contraria geometricè	sexta	.1.4.6.
prima aliarum	septima	.6.8.9.
secunda	octava	.6.7.9.
tercia	nona	.4.6.7.
quarta	decima	.3.5.8.

Onsimiliter possunt alie due combinationes significari in quarum prima maior terminus sit ad medium sicut differentia inter maximum et minimum ad differentiam inter medium et minimum sed ista proportionalitas est impossibilis. Secunda fit quod maior sit ad medium sicut differentia inter maximum et minimum ad differentiam inter maximum et medium ut hic. 3. 4. 6. Unde et hic proportio etiam armonica in eisdem numeris resultabit.

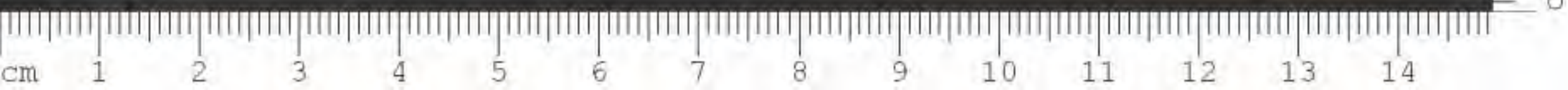

et hec non variatur ab illa secundum rem: sed ista combinatio
potest dici una proprietas proportionalitatis armonice predictae
¶ De istis autem duabus combinationibus non fecit Boecius
mentionem. Possumus autem .4. numeros solidos signare ut
.6.8.4.12. quorum aliqui ab aliquibus per equalia equaliter
sunt producti ut .8. et aliqui ab aliquibus per inequalia inequa-
liter ut .6. ex vno duobus et tribus. Alii vero ab aliquibus per inequa-
lia equaliter ut .9. ex semel tribus ter vel per equalia inequaliter
ut .12. ex bis duobus ter. In quibus .4. numeris .3. proporcio-
nalitates prime habentur et omnes consonantie musicales. Ista
ergo sufficiant pro sententia huius libri arithmetice.

¶ Explicit arithmetica speculativa thome brazuardini
boni reuisa et correcta a Petro sanchez Ciruelo aragonensi
mathematico legente Parisius Impressa In campo
gaillardo a Guidone mercatore Anno domini incarnationis
nre .1495. In mense february.

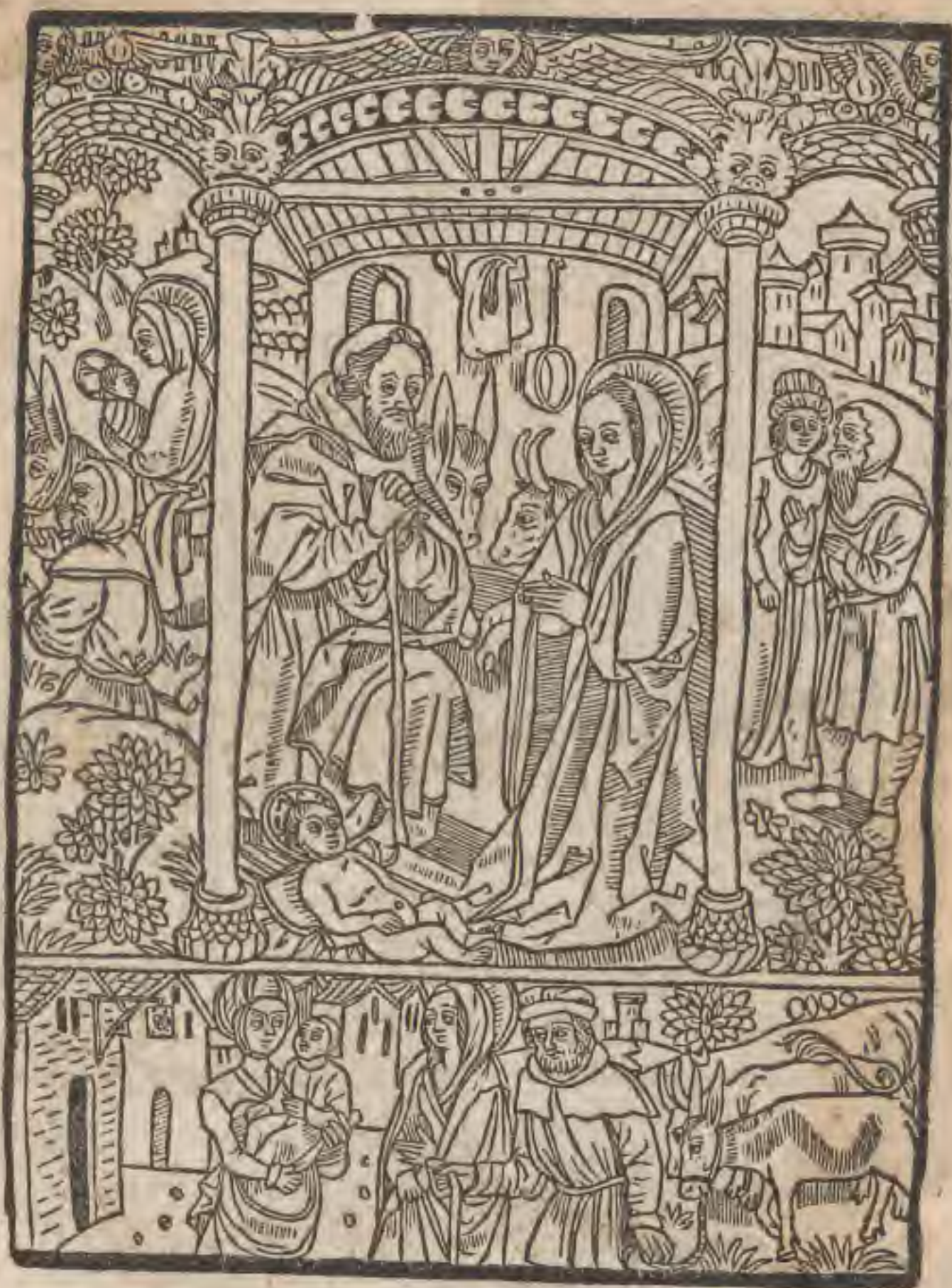

2 2 1 2 0 A
4 0 0 0 0 0 0

A 4 0 5 A 0 0 0 8 0

9 mm 0 mm

Handwritten text in a cursive script, likely a Latin or German inscription, located below the illustration.

Handwritten text in a cursive script, likely a Latin or German inscription, located below the illustration.

Handwritten text in a cursive script, likely a Latin or German inscription, located below the illustration.

Handwritten text in a cursive script, likely a Latin or German inscription, located below the illustration.

Handwritten text in a cursive script, likely a Latin or German inscription, located below the illustration.

